

Научном већу Факултета драмских уметности
Универзитета уметности у Београду

**Извештај комисије за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње мр
Дубравке Томић**

Научно веће Факултета драмских уметности у Београду, формирало је комисију за оцену и одбрану докторске дисертације кандидаткиње мр Дубравке Томић под називом „Музичко - сценски облици у функцији васпитно - образовног процеса од школске приредбе до спектакла“. Комисија је радила у саставу:

Светозар Рапајић, професор емеритус

Др Маја Ристић, ванредни професор

Др Данка Лајић Михајловић, виши научни сарадник у Музиколошком институту САНУ

Др Влатко Илић, доцент

Др Марина Марковић, редовни професор и ментор

На основу прегледа докторске дисертације Комисија је на свом састанку донела следећи извештај:

Биографски подаци кандидаткиње

Дубравка Томић (1970) је завршила нижу и средњу музичку школу „Стеван Ст. Мокрањац“ у Пожаревцу, стекавши звање организатор музичких активности. Дипломирала је на педагошко-теоретском смеру на Музичкој академији на Цетињу (1998) и стекла звање - дипломирани музичар. На Факултету драмских уметности у Београду (2007) одбранила је магистарски рад „Режија мјузикла на београдској сцени“, стекавши звање магистра о драмским наукама. Похађала је курсеве компоновања код академика Енрика Јосифа. У просвети ради од 1992 године као наставник и професор. Запослена је од 2006 године, са пуним радним временом, у основној школи „Лаза Костић“ на Новом Београду.

Дубравка Томић је активна као професор, композитор, кантаутор. Аутор је: низа композиција за децу и одрасле емитованих у „Музичком тобогану“; химне града Пожаревца; вокално- инструменталне химне Кола српских сестара; химне ОК „Млади

радник“; химне ОШ „Јован Дучић“ Нови Београд; аутор музике и аранжмана „Морачког кола“ и песме Гаврила Принципа. Коаутор је емисије РТС-а „Слика моје школе“ (из Пожаревца).

Аутор је музике, сценарија и режије за бројне дечије музичке представе („Капетан Џон Пиплфокс“, „Црвенкапа“, „Снежана и седам патуљака“..) за које је добила награде на општинском и републичком нивоу. Такође је добијала награде за избор музике у драмским представама „Поп Ћира и поп Спира“ и „Госпођа министарка“.

Добитник је више општинских и градских награда за рад са солистима и групама певача, као и републичке награде за рад са мешовитим оркестром и за рад са децом композиторима. Била је организатор великих спектакл концерата, организатор и реализатор хуманитарних акција на општинском нивоу, хуманитарних и ревијалних представа за децу без родитељског старања, добротворног концерта за обнову цркве у Горњој Морачи, итд.

Урадила је комплетан сценски наступ (сценарио, графичко-сценски дизајн, режија концерта) победника серијала „И ја имам таленат“ Бојане и Николе Пековић „Небеско је увек и довека“, 2015, Сава центар.

Аутор је акредитованих семинара од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја:

1. „Припрема и реализација школске приредбе“ (бр.873 у Каталогу за 2012/13 и 2013/14)
2. „Радио-драма и школска приредба у разредној настави“ (2014/15.....)

Радови:

1. „Школске приредбе - историјски преглед и неке савремене карактеристике“ (2015), Београд: „Учење и настава 1“ Клет.
2. “Позната књижевна дела у музичком позоришту - литерарни мјузикл (book musical)” (2015) Пожаревац: Браничево 3-4, Центар за културу Пожаревац.
3. „Интимна химна Гаврила Принципа“ (2015), Београд: Гусле.

ДЕТАЉНА АНАЛИЗА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ – ПРЕДМЕТ РАДА, ЦИЉЕВИ, ХИПОТЕЗЕ, МЕТОДОЛОГИЈА. ОПИС САДРЖАЈА ПОГЛАВЉА РАДА.

Мр Дубравка Томић предала је дисертацију написану на 210 страна текста са прилозима, подељену у осам поглавља: 1. Музичко-сценски облици у функцији васпитно-образовног процеса; 2. Музичко-сценски облици *са васпитно-образовним елементима у Србији*; 3. Музичко-сценски спектакл *са васпитно-образовним елементима*; 4. Пример праксе - *музичко-сценски спектакл*; 5. Значај музике у музичко-сценским облицима; 6. Музичко-сценски облици у процесу учења; 7. Режија музичко-сценских облика; 8. Закључак са литературом и Прилозима. Прилози (1-22) обухватају низ различитих примера у оквиру васпитно-образовног процеса у области музичко-сценских облика: песме, представе за децу и омладину, нотне записе, врсте школских приредби и подела, развој литерарног мјузикла, примери едукативних радионица, примери спектакла, гафички приказ масовних сцена у форми спектакла, примери мултимедијалног спектакла, примери школских приредби из Србије и региона, пример угледног часа, итд.

У Поглављу број 1 – кандидаткиња Дубравка Томић прецизно дефинише предмет рада, циљеве истраживања, полазне хипотезе, методолошке поступке; даје општи опис структуре рада и појмовно-теоријски оквир, те истиче значај и оправданост теме засноване на научној актуелности.

Предмет истраживања обухвата: анализу музичко-сценских облика (од школске приредбе до спектакла) у васпитно-образовном процесу; анализу редитељског поступка на одређеним моделима и примерима; поступке увођења мултимедијалних елемената у систем образовања; могућност примене нових облика и метода наставе у процесу подучавања и учења; школско позориште у интеркултурном простору; увођење посебних облика и метода наставе у оквиру процеса инклузије. Облици одабрани за анализу у докторској дисертацији су: школско позориште, радио-драма, комад с певањем, школска и одељенска приредба. Истраживањем је обухваћена и компаративна анализа савременог спектакла као музичко-сценског облика са васпитно-образовним елементима и циљевима.

Општи циљ докторског истраживања је научни и примењено-педагошки. У теоријском смислу полази од истраживања потреба у образовању деце и омладине и научног образлагања васпитно образовних елемената у облицима од школске приредбе до спектакла. Циљеви истраживања су: формулисање драматуршко-редитељског поступка на основу историјског прегледа музичко-сценских облика; дефинисање савременог спектакла са васпитно-образовним елементима; дефинисање и постављање, у научно-теоријском и практично-уметничком погледу, мултимедијалног спектакла прилагођеног новим генерацијама; успостављање стандарда и квалитета у оквиру реализације музичко-сценских облика који су део система образовања младих; настајање уџбеника (ретких у овој области), корисног како за педагоге, тако и за будуће генерације младих.

Ауторка је поставила оквир докторске дисертације на основу сета хипотеза, полазећи од основних хипотеза да школска приредба садржи елементе музичко-сценских облика који имају васпитно-образовни карактер и да се школска приредба може развити до музичко-сценског и савременог облика спектакла. Кандидаткиња истиче посебну хипотезу: „употреба Вагнеровог лајт-мотива (као извесне `психичке припреме` на предстојеће) у савременим тонским оквирима омогућава раздвајање битног од небитног у систему образовања“.

Специфична хипотезе односе се на радио-драму која може порпимити елементе „мултимедијалног спектакла“, а који „одговара на неколико захтева у васпитно-образовном процесу“, као и на режију музичко-сценских облика која је, како ауторка истиче: „истоветна (у већини елемената) са режијом спектакла“.

Методи истраживања обухватили су теоријске, експерименталне и интерпретативно-аналитичке методе. Током истраживања, ауторка је применила анализу садржаја сценско-музичких облика кроз историјски преглед облика; у другој фази истраживања применом методе синтезе дошла је до могућности да креира сопствени програм у процесу подучавања и учења. Експериментална метода налази своје место у докторској дисертацији у погледу истраживања редитељског поступка и посматрања реакција и резултата од стране групе гледалаца (ученика). Копмпаративна метода примењена је

приликом разматрања развоја музичко-сценских облика и спектакла са савременог становишта.

У Поглављу број 2 дефинишу се основни појмови: историјски развој школског позоришта са посебним освртом на значај музике (певана поезија, напеви, соло-песме); разматрање улоге музике у конадима с певањем (у Србији); васпитно-образовна улога школског позоришта и комада с певањем; историјски развој радио-драме и васпитно образовна улога; историјски развој школске приредбе; савремена школска и одељенска приредба и васпитно-образовни значај. У овом поглављу детаљно су анализирани појмови школске приредбе и радио-драме и њихова васпитно-образовна улога кроз историјски развој, као и савремене поставке школских и одељенских приредби.

Поглавље број 3 разматра основне елементе музичко-сценског спектакла; дефинишу се појмови и истиче васпитно-образовна улога. Кроз теоријско разматрање и компарацију различитих облика, ауторка приказује спектакл попут опере и ораторијума; анализира литерарни мјузикл и показује његову васпитно-образовну улогу; наводи специфичне облике након другог светског рата у Србији, као што су: спектакуларне параде, друштвени спектакли, мешовити програми ревијалног карактера и анализира улогу музике у овим облицима. Посебност овог поглавља јесте анализа литерарног мјузикла у Београду и редитељски поступци Бојана Ступице („Опера за три гроша“, Б. Брехта) и Мирослава Беловића („Прича о коњу“, адаптација приповетке Лава Николајевича Толстоја), опус Соје Јовановић и Светозара Рапајића. У овом поглављу ауторка наводи примере спектакла и анализира са теоријског и практичног становишта улогу музике, те однос покрета-говора-плеса и музичких нумера (Велики школски час, Вуков сабор и Радост Европе као специфичан интеркултурни спектакл).

У поглављу број 4 кандидаткиња детаљно образлаже пример из праксе и личног искуства у раду на музичко-сценском спектаклу, те истиче све неопходне сегменте: лајтмотив, ритам, сценографска и графичка решења, значај мултимедија и васпитно-образовне елементе спектакла.

Поглавље број 5 представља централно научно истраживање о значају музике у музичко-сценским облицима. Научни допринос дисертације постаје очигледан посебно у овом поглављу. Следи детаљна анализа музичких тема, објашњава се појам лајтмотива, наводе начини опажања музике (ритам, боја, мелодија) и начини слушања музике, разматра се процес учења путем „музичких слика“. Детаљно се разматра

синхронизација музике и покрета, аудитивног и моторног, однос: ритам-покрет-емоција, као и примена музике у музичко-сценским облицима.

Поглавље број 6 посвећено је области педагогије са посебним освртом на област педагошке психологије. Дефинише се појам и начини учења приликом реализације музичко-сценских облика. Наводе се облици и методе подучавања који се примењују у реализацији школске приредбе. Посебно се разматрају економски и социјални, те психолошки чиниоци у процесу учења уопште и њихова улога у учењу кроз музичке облике, као и развој мишљења (имагинативног) кроз методе опажања и памћења које ауторка детаљно образлаже. Истиче се значај социјалног васпитања, те постављање моралних норми у формама музичко-сценских облика (пример приредбе поводом обележавања школске славе – светосавске приредбе и академије).

Поглавље број 7 прати даљи ток истраживања и доказивања хипотезе да је „режија музичко-сценских облика у основи иста као у драмском позоришту“. Посебно се разматра режија у музичком позоришту кроз историјски преглед жанра, специфичне вештине и способности редитеља приликом поставке мјузикла. Анализира се савремено музичко позориште и интерпретације музичких деоница, наводе облици сарадње редитеља и драматурга (истиче се идеја Хуга Клајна да редитељ мора бити сопствени драматург), као и редитеља и композитора/диригента и разматрају и други елементи представе. Ауторка истиче сличности и разлике у поставкама музичко-сценског облика у васпитно-образовном процесу и уметничке режије. Поглавље је веома значајно за стручно усавршавање наставника, васпитача и стручних сарадника. Драгоцен је предлог едукације и програма рада у поставкама музичко-сценских облика (идеја, драматургија, сукоб, скраћивање, аудио техника, сценографија).

У завршном поглављу број 8 ауторка доказује све наведене хипотезе, потврђује научну заснованост и оправданост докторске дисертације и њене циљеве, пружајући увид у методолошки поступак. Посебно наглашава: важност успостављања стандарда квалитета у оквиру школског позоришта, одељенских приредби и представа; значај комада с певањем и утицаја на развој музичко-сценских облика; заступљеност радио-драме у савременој разредној настави. Јасно и прегледно образлаже примере огледног и угледног часа у савременој настави, предлаже нове облике и методе наставе. Посебну пажњу ауторка посвећује инклузивном образовању и реализацији одељенске приредбе

са децом са посебним потребама (дживљај музичког дела, музичко описмењавање, извођење музичког дела, музички избор деце).

НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ И ОЦЕНА ОСТВАРЕНИХ РЕЗУЛТАТА

Тема докторске дисертације представља оригиналан и иновативан научни рад, интердисциплинаран у својој суштини. Садржај рада, одабрана методологија и наведена обимна литература чине овај рад теоријски и емпиријски утемељеним. Хипотезе су прецизно дефинисане, јасно образложене и доказане. Научна и педагошка питања представљају темељно поље овог истраживања, кроз призму теоријских разматрања и анализу постојећих и могућих модела музичко-сценских облика у васпитно-образовном процесу. Кандидаткиња доследно прати развој спектакла од првобитне заједнице, преко античке трагедије, средњовековних облика црквених церемонија до великог спектакла, ораторијума, опере и савремених музичко-сценских облика попут мјузикла и комада с певањем.

Научне поставке и практични примери, као и искуство које је кандидаткиња стекла у теоријском и практичном едукативном процесу, представљају допринос ове дисертације развоју модерног педагошког поступка у раду са младима. Основна теза рада јесте теоријско истраживање васпитно-образовног процеса у музичко–сценским облицима који се посматрају кроз развојни пут од школске приредбе до спектакла као сложене музичко-сценске форме. На основу обављеног истраживања излажу се теоријски и практични резултати и даје компаративна анализа музичко-сценских облика.

Докторска дисертација представља у научном погледу развојно и примењено истраживање. Развојно јер претпоставља, предлаже и уводи нове елементе, поступке и методе у васпитно-образовни процес. Са друге стране, представља и примењено истраживање разматрајући историјски контекст, драматуршки приступ и редитељски поступак у креирању сценско-музичких облика, од школског позоришта до спектакла.

Постављене хипотезе и предузето истраживање, указују на изузетан значај овог интердисциплинарног рада за област педагогије у ширем смислу. Ауторка је доказала теоријски и практично да „музичко-сценски облици представљају саставни део васпитно-образовног процеса“, те да педагошки рад са децом и омладином мора бити „у функцији естетског васпитања“. Она изводи доказе за ову хипотезу објашњавајући

начине учења и прихватања појединих садржаја, те истиче да је „утицај музичко-сценских облика на гледаоца-слушаоца сасвим специфичан због вишеструког утицаја на чула, а самим тим и психу“.

Хипотеза о увођењу мултимедијалних елемената у образовни процес, представља искорак из уобичајене праксе у педагошком поступку. У теоријском и практичном погледу, ауторка образлаже и доказује постојање чврстог јединства различитих елемената у музичко-сценским облицима од школског позоришта до спектакла. У обимној студији доказује да музичко-сценски облици представљају саставни део образовног процеса, а мултимедијални садржаји доприносе интеркултуралности (Радост Европе).

Хипотеза о значају радио-драме у образовном процесу прецизно и јасно је приказана кроз теоријски приступ, али и експериментални поступак (радио-драмска поставка ученика другог разреда основне школе).

Ауторка показује како режија школске приредбе има особине мултимедијалног спектакла са специфичном драматургијом „мешовитих програма“ и самим тим сазнајне и естетске основе, те указује на чињеницу да музичко-сценски облици посебно мотивишу ученике у процесу учења. Приказана је многостраност стилова и елемената школске приредбе (масовност-хор, оркестар, фолклор, балет, драма; употреба различитих језика, тема и друго) и доказана теза да школска приредба може бити својеврстан спектакл.

Методолошки оквир и одабране методе у истраживању успостављају чврсте везе између спецификоване научне области и педагошке теорије и праксе. Полазећи од тезе да васпитање и образовни процес представљају међуљудски однос, ауторка показује како је циљ оваквог приступа едукативном процесу усмеравање појединца ка другом. Ауторка је успела да развије специфичне програме за децу и младе, али и иновативан програм за педагоге, наставнике и стручне сараднике.

Научна актуелност и оправданост теме, посебно се може уочити у поглављу број 5 кроз анализу музичких елемената у савременим облицима спектакла који постају текстуално-музичка драматургија са мултимедијалним елементима

Истакнуто место у раду посвећено је анализи музичко-сценског спектакла савремених аутора који истичу у својим уметничким делима потребу за образовним и васпитним елементима и утичу на развој специфичне публике - деце и омладине.

Примена нових интердисциплинарних програма и метода наставе (посебно позоришних техника) у реализацији васпитно-образовног процеса, представљају значајан, примењен научни допринос докторске дисертације. Научна заснованост дисертације огледа се и у постављању нових облика извођења педагошког поступка у музичко-сценским облицима од школске приредбе до савременог спектакла. Ауторка анализира и указује на значај комада с певањем и радио-драме у савременој разредној настави. Наводи и анализира начине изучавања, постављања и комплетне реализације школске и одељенске приредбе; указује на значај огледног и угледног часа у савременој настави; личним искуством доприноси развоју савремених педагошких облика у образовању. Предлагање специфичног програма у оквиру инклузивног образовања, представља посебан допринос овог рада у стручном и практичном погледу.

Увођење и развој школског позоришта у образовање, део је стратешког документа о развоју образовања и васпитања у Србији до 2020 године, а ова докторска дисертација пружа допринос овом значајном документу и његовим циљевима. Ауторка се посебно залаже за развој индивидуалних способности деце и омладине, као и побољшање квалитета образовања. Анализира бројне примере представа за децу са музичког и драмског становишта истичући корелацију и јединство ових елемената у музичко-сценским облицима. У том смислу се може говорити о оправданости теме и значају предузетог истраживања. Докторска дисертација представља начине и могућности уклапања у мреже попут ASSITEJ и NATD, посвећене образовању кроз драмске и музичке садржаје за децу и младе. Тема ове докторске дисертације актуелна је у дефинисању интеркултурне теорије у процесу европских интеграција.

Главни правац овог истраживања може се сагледати са педагошког аспекта. Он не укључује и савремене теорије извођачких уметности. Теоријска и научна разматрања и анализа музичко-сценских облика у овој докторској дисертацији, налазе своју примењивост у педагошкој теорији и пракси. Иновативност у раду представља креирање нових програма у педагошком поступку у оквиру васпитно-образовног процеса за децу и омладину. Ауторка показује како реализација огледног и угледног

часа има елементе савременог спектакла са својим мултимедијалним карактером. У раду су прецизно и сликовито приказана повезивања различитих тема на основу интердисциплинарног истраживања и спајањем теоријских, практичних и уметничких елемената. Дисертација може бити корисна за садашње и будуће педагоге, али и редитеље и драматурге, као и стручњаке из праксе. Она представља основ за уџбеник високог едукативног степена.

ЗАКЉУЧАК КОМИСИЈЕ:

Докторска дисертација „Музичко - сценски облици у функцији васпитно - образовног процеса од школске приредбе до спектакла“ мр Дубравке Томић је оригинално интердисциплинарно истраживање засновано на научним и теоријским поставкама у корелацији са педагошком и уметничком праксом. Дисертација на иновативан начин повезује традиционалне вредности са савременим тенденцијама у васпитно-образовном процесу деце и омалдине. Остварени резултати и допринос представљају путоказ за даља научна истраживања ове области.

Комисија са задовољством предлаже Научном већу и Наставно-уметничком већу Факултета драмских уметности да усвоје Извештај и упуте рад на даљу процедуру одбране.

Комисија

У Београду, 04.05.2016.

Др Марина Марковић, редовни професор - ментор
Факултет драмских уметности

Светозар Рапајић, професор емеритус
Факултет драмских уметности

Др Маја Ристић, ванредни професор
Факултет драмских уметности

Др Данка Лајић Михајловић, виши научни сарадник
Музиколошки институт САНУ

Др Влатко Илић, доцент
Факултет драмских уметности